

Przyrodniczy pomnik historii

Arboretum Kórnickie

Arboretum Kórnickie jest jednym z kilkunastu specjalistycznych obiektów w Polsce, których głównym celem jest prowadzenie kolekcji roślin drzewiastych pochodzących z różnych rejonów geograficznych w celach naukowych oraz dydaktycznych.

Najstarsze polskie arboreta (w Kórniku, Gołuchowie i Wojsławicach) powstały na bazie starych parków, które otaczały zamki, zabudowania pałacowe czy dworskie. Ich wygląd niejednokrotnie zmieniał się znacznie, co często podyktowane było aktualnie obowiązującą modą.

Z inicjatywy Działyńskich

Arboretum Kórnickie ma długą i bardzo ciekawą historię. Jego początki sięgają 1826 r., kiedy to rozległe dobra kórnickie obejmuje Tytus hr. Działyński. Rezydencję w Kórniku otaczał wówczas zaniedbany, pozostały po legendarnej Białej Damie – Teofilii Szoltdrskiej Potulickiej, ogród w stylu francuskim, który nowi właściciele postanowili przebudować i wzbogacić o gatunki obcego pochodzenia. Początkowo założenia parkowe pełniły funkcję dekoracyjną i były spełnieniem pasji ogrodniczych, które Tytus Działyński wyniósł z rodzinnego Konarzewa

ogrodniczej, dla której ogrody kórnickie miały stać się polem obserwacji i nauki. Zamyśl wykorzystania ogrodów do celów szerszych niż tylko dekoracyjne sprawił, że drzewa i krzewy sadzone w czasach Jana Działyńskiego były oznaczane i opisywane na kamieniach i tablicach. Jan Działyński zamierzał również opracować katalog ogrodu, plan ten jednak nie został przez niego zrealizowany. Spadkobiercą Jana był jego siostrzeniec Władysław hr. Zamoyski, twórca Fundacji „Zakłady Kórnickie”, której przed śmiercią przekazał cały swój majątek, w tym również bogaty park. Idea Działyńskich i Władysława Zamoyskiego, znalazła swój finał w Ustawie o Zakładach Kórnickich z 1925 roku. Dokument ten przekazał dobra kórnickie Narodowi Polskiemu, potwierdzając zamierzenia Fundatora i formułował podstawowy cel przyszłej placówki naukowej w Kórniku: „założenie i utrzymanie Zakładu badania, tak na stokach gór; jak i na równinach, wszystkiego,

północnej. Liczba taksonów zgromadzonych tu drzew i krzewów wynosi obecnie ok. trzy tysiące.

Arboretum Kórnickie było niejednokrotnie przebudowywane a lista gatunków roślin drzewiastych uprawianych w parku stale się wydłużała. Tytus Działyński, a także jego syn Jan, sprowadzali nasiona oraz sadzonki z najznamienitszych ówczesnie szkółek i zakładów ogrodniczych Europy. Jan Działyński w latach 1860–80 zgromadził w Kórniku kolekcję liczącą ok. 1,5 tys. gatunków, która już wówczas była uznawana za największą kolekcję dendrologiczną na ziemiach polskich oraz jedną z największych w skali Europy. W okresie międzywojennym „Ogrodami Kórnickimi” kierował wybitny dendrolog – dr Antoni Wróblewski, który odrestaurował zniszczony park oraz powiększył zgromadzoną tu kolekcję roślin drzewiastych, rozpoczynając jednocześnie szeroko zakrojone badania dendrologiczne i hodowlane. Dr Wróblewski dołożył wielu starań, by w Kórniku powstał ośrodek naukowy zajmujący się badaniem drzew i krzewów. Zgodnie z intencją Władysława hr. Zamoyskiego, w 1933 r. utworzono w Kórniku Zakład Badania Drzew i Lasu, kierowany przez dr. Antoniego Wróblewskiego, który po II wojnie światowej został przekazany kierownictwu prof. dr. Stefana Białoboka. Od 1950 r. placówka przyjęła nazwę Zakładu Dendrologii i Pomologii, a podlegała Ministerstwu Szkół Wyższych i Nauki. Od 1952 r. Zakład wszedł w struktury nowo

Aleja Główna wiosną

Dni azalii i różaneczników

Edukacja ekologiczna w Arboretum

(tę rezydencję otaczał ogród urządony w stylu włoskim). Dużą rolę w kształtowaniu ogrodu i jego przebudowie odegrała również żona Tytusa – Gryzelda Celestyna z Zamoyskich Działyńska, wnuczka Izabeli Elżbiety z Flemingów Czartoryskiej, autorki książki „Myśli różne o sposobie zakładania ogrodów” (1805 r.), twórczyni parku w Puławach. Park w Kórniku został znacznie poszerzony i nadano mu modny wówczas styl krajobrazowy. Z biegiem czasu kolekcja roślin drzewiastych stawała się coraz bogatsza, a Tytusowi i jego synowi Janowi hr. Działyńskiemu zaczęła przyświecać myśl o założeniu w Kórniku szkoły leśnej bądź

co wchodzi w zakres hodowli, życia, ochrony i należytego wyzyskania wszelkiego rodzaju drzew, tak w kraju istniejących, jak zagranicznych, mogących się krajowi zdać, leśnych, ogrodowych, użytkowych, owocowych i ozdobnych, ich drewna, owoców, liści, soków. Piecza nad ogrodami Kórnickimi”.

Z myślą o nauce

Arboretum Kórnickie należy do Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku. Dzięki wysiłkom założycieli oraz ich sukcesorów, zebrano tutaj bardzo bogatą kolekcję drzew i krzewów, reprezentujących strefę umiarkowaną półkuli

południowej. Liczba taksonów zgromadzonych tu drzew i krzewów wynosi obecnie ok. trzy tysiące. Poza rozwojem kolekcji w samym Arboretum, nowe kolekcje dendrologiczne zakładane są na terenie Lasu Doświadczalnego „Zwierzyńiec”. Są one obiektem badawczym Instytutu Dendrologii, w którym realizuje się prace głównie z zakresu systematyki, genetyki, ekologii i fizjologii.

Ogród statyczny? Niekoniecznie

Arboretum to miejsce, gdzie nie tylko badacze zajmujący się drzewami mogą skorzystać

Fot. Kinga Nowak-Dyjeta

Powierzchnie doświadczalne daglezi zielonej w Lesie Doświadczalnym „Zwierzyniec” (doświadczenie IUFRO)

z bogatego materiału doświadczalnego, ale także i miłośnicy ogrodów oraz spragnieni spokoju i szukający wypoczynku turyści mogą odkryć zachwycający i tajemniczy świat drzew i krzewów – z pozoru tylko spokojny i statyczny. Arboretum jest dostępne dla zwiedzających przez cały rok, ale najwięcej miłośników przyciąga wiosną – podczas kwitnienia roślin, a także jesienią – w niesamowitej scenerii przebarwiających się liści i dojrzewających owoców. Już od 19 lat organizowane są w Arboretum imprezy przyrodnicze, poświęcone magnoliom, różanecznikom i azaliom, lilakom – gatunkom o szczególnych walorach dekoracyjnych, widocznych wiosną. Cykl imprez rozpoczyna się już w połowie kwietnia i trwa do końca maja, a urokom kórnickiego ogrodu ulega wtedy około 40 tys. zwiedzających. Oprócz spotkań z pracownikami Arboretum i Instytutu, spacerów, rozmów na „roślinne” tematy, odbywają się również koncerty i warsztaty tematyczne. Lato w Arboretum to czas plenerowych koncertów festiwalu „Muzyka z Kórnicka”. Niedzielne koncerty od wielu lat gromadzą entuzjastów muzyki i przyrody, a polana pod sosną czarną staje się „zieloną salą koncertową”, w której rozbrzmiewają dźwięki muzyki dworskiej, operowej i filmowej. Jesienią, w połowie października, organizowana jest impreza „Barwy Jesieni”, której towarzyszy wystawa szyszek, nasion i owoców drzew i krzewów rosnących w Arboretum. To okazja do spaceru wśród złotych liści z przewodnikiem i poznawania jesienno-życia roślin. Arboretum to również miejsce, gdzie prowadzone są zajęcia edukacyjne. Blok zielonych lekcji składa się z dziesięciu zagadnień tematycznych i jest dostosowany do różnych poziomów kształcenia, od nauczania początkowego do szkół średnich. Prowadzenie lekcji znacznie ułatwia polana edukacyjna oraz powstała w 2010 r. ścieżka turystyczno-edukacyjna „Drzewa Świata”. O naszych planach imprez informujemy na stronie internetowej Instytutu Dendrologii (www.idpan.poznan.pl). Świadomi rozległych funkcji, jakie pełni Arbore-

tum, otwieramy je także na potrzeby „młodych” przyrodników – w ubiegłym roku, nawiązując do Międzynarodowego Roku Lasów, w Arboretum zorganizowany został XIII Turniej Ekologiczny Gminy Kórnik, a w tym roku otwieramy nasze Arboretum dla dzieci będących wychowankami Domów Dziecka z Wielkopolski, które dzięki Wydziałowemu Centrum Wolontariatu UAM będą uczestniczyły w rajdzie turystycznym. Uczestnicząc w procesie kształcenia wykwalifikowanych przyrodników, systematycznie gościmy także studentów kierunków przyrodniczych, szczególnie żywo rozwija się współpraca ze studentami leśnictwa Wydziału Leśnego UP w Poznaniu oraz biologii z Wydziału Biologii UAM w Poznaniu.

Z wielką dumą możemy powiedzieć, że Arboretum Kórnickie jest pomnikiem historii! Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, rozporządzeniem z 15 czerwca 2011 r., uznał za pomnik historii zespół zamkowo-parkowy wraz z kościołem parafialnym – nekropolią właścicieli w Kórniku. Celem ochrony obiektu jest *zachowanie, ze względu na wartości historyczne, przestrzenne, architektoniczne i artystyczne, materialne i niematerialne, zespołu, który należy do jednych z najlepiej zachowanych i najbardziej rozpoznawalnych rezydencji arystokratycznych w Polsce, a jego nierozłączną wartością jest bezcenny księgozbiór i muzealia stanowiące skarbnicę kultury polskiej, park-arboretum oraz nekropolia zasłużonych dla historii i kultury Polski właścicieli Kórnicka*. Do uznanego za pomnik historii zespołu należą: zamek, oficyny, powozownia, zabudowania gospodarcze, arboretum oraz kościół parafialny. Realizowane przez nas zadania są społecznie doceniane. Nasz projekt, realizowany w partnerstwie z Gminą Kórnik w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego pt. „Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Kórnicka poprzez budowę promenady nad Jez. Kórnickim i ścieżki turystyczno-edukacyjnej Drzewa Świata w Arboretum” został wyróżniony w konkursie Aktywny Europejczyk 2011, zorganizowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.

Historia Arboretum Kórnickiego i jego bogactwo budzi szacunek. Po blisko 200 latach istnienia Arboretum nadal dynamicznie się rozwija, spełniając nowe funkcje, służąc nauce oraz otwierając swoje podwoje przed wszystkimi, którzy dostrzegają piękno i wyjątkowość tego miejsca. Dzieło założycieli Arboretum pozostaje wciąż żywe. Warto współtworzyć historię tego unikalnego w skali Polski i Europy obiektu.

**Andrzej M. Jagodziński,
Kinga Nowak-Dyjeta**

Instytut Dendrologii PAN w Kórniku

REKLAMA

lemigo[®]
... let me go!

Doktor 885 EVA
Rozmiar: **37-46**

Hero 890 EVA
Rozmiar: **37-46**

**PRODUKT
POLSKI**

**Zakład
Produkcji Obuwia
LEMIGO**

86-300 Grudziądz
ul. Nauczycielska 22
tel. + 48 56 64 33 415
tel./fax. +48 56 46 55 005

www.lemigo.pl